

Suomen Kansallisteatteri

Kaarella-hanke 2019-2021

Helsingin malli hankkeiden loppuraportointi

KANSALLISTEATTERI

Kaarella

1. Hankkeiden toimintamallit

Minkälaisia toimintamalleja hankkeessanne syntyi?

2019 toteutimme monenlaisia asukkaisiin ja toimijoihin tutustuttavia taidemuotoja. Hankkeen alussa muotona oli **Kiitosteot**, joita varten asukkailta kerättiin kirjastoissa ja tapahtumissa tietoa ketä alueella haluaisi kiittää ja sitten toteutettiin valituille, eniten ehdotuksia saaneille asukkaille taideyllätystekoja, jotka olivat kaikille avoimia mm. Asukastalo Rengissä ja Kannelmäen Kierrätyskeskuksessa. Näin tietoisuus hankkeesta levisi laajalle, ja yllätykset näkyivät ja kuuluivat alueella monipuolisesti.

Lisäksi toteutettiin koko hankkeelle valitun teeman elämänkaaren mukaan lapsuuden ihmettelevästä näkökulmasta luodut tapahtumat kuten **Satujooga, Tarinateatteri- ja Ihmettelyntaito-työpajat. Ihmesynttärit** -esitys toteutettiin yhteistyössä toisen Helsinki mallin toimijan Suomalaisen Barokkiorkesterin kanssa. Niihin kerättiin tarinoita ja lauluja alueen päiväkodeista. Esitys nähtiin Kannelmäen palvelukeskuksessa, Malminkartanon Kuntoutussäätiöllä ja Kansallisteatterissa. Aluetaitelijat vierailivat **Kaarella-klovneina** tapahtumissa, FiBO:n avoimissa harjoituksissa. Alueen kirjastoissa oli asukkaiden lainattavissa **Kaarella-päiväkirjat**.

2020 toiminnassa keskityttiin elämänkaaren teeman mukaisesti välitiloihin ja toimintaan vaikutti merkittävästi maaliskuussa alkanut pandemian sulkutila. **Hetki aikaa** –teos siirrettiin nopeasti puhelinkohtaamisiin, joissa asukas sai viettää hetken taiteilijan kanssa ja sai kohtaamisesta syntyneen runon sähköpostilla tai tekstarilla. Luotiin myös kahdeksanosainen **Kaarella-Podcast** sarja, jossa kuultiin eri-ikäisten ja -taustaisten kaarelalaisten ajatuksia elämän käännekohdista ja unohdetuista lempipaikoista. **Iltakävelyllä** –työpajat siirrettiin verkkoon ja yksilötehtävien ja syntyneiden materiaalien pohjalta alkusyksystä toteutettiin **Kanssakulkijat** –kävelyesitys Malminkartanon alueella. **Räpätäiivi**-työpajoissa ja niiden päätteeksi syntyneissä esityksissä yhdistettiin puhelaulua, barokkimusiikkia sekä asukkaiden omia tekstejä. Vuoden aikana kehitettiin **Naapuripöytä**-konseptia edelleen, muusikon mukaantulolla ja osallistujille annettavalla lahjalla. Ajan tunnelmia kuvaavat videot **Välitiloissa** ja runollinen **Metsä antaa odottaa** valmistuivat myös 2020. Kokoontumisrajoitusten lievennettyä pidettiin Kanneltalossa ja Asukastalo Rengissä neljät **Kaarella-iltamat**, joissa kuultiin asukkaiden esityksiä ja summattiin tähänastista.

2021 toiminnan alkaessa kokoontumisrajoitukset olivat taas voimassa ja hankkeen teeman mukaan toiminnan lähtökohdaksi vahvistui luopuminen, mitä haluamme jättää pandemian jälkeen. Kehitimme päätösspektaakkelin, konseptin, jonka saatoimme järjestää terveysturvallisesti vaikka kokoontumisrajoitukset olisivat harjoitus- ja esitysaikana voimassa. **Pesula**, kerrostalojen sisäpihoille syntynyt esitys yhdisti sekä kerrostalojen asukkaat, jotka osallistuivat esitykseen omilta parvekkeiltaan ja kymmenhenkisen esiintyjäjoukon iältään 13-92v sekä Suomalaisen Barokkiorkesterin muusikot ja Balettikoulu Pirjo Kuhan oppilaat.

Minkälaiset toimintamallit mielestänne onnistuivat, mitkä epäonnistuivat?

Kaikki konseptit onnistuivat ihmeellisen hyvin tässä ajassa! Tavoitimme monipuolisesti eri tasoilla (livenä, videoilla, puhelimilla, podcasteilla) ihmisiä vauvoista ikä-ihmisiin, hankkeen elämänsäkaaren ajatus toteutui ja esityksissä ja työpajoissa "siiloutumista vastaan"-ajattelu toteutui. *Naapuripöytä* esimerkiksi on konseptina erittäin toimiva, mutta haastava saada "myytyä". Näin ehkä siksi, että konsepti vaatii teknisesti jonkin verran asioita ja että se on juuri sen ytimessä siinä, mikä meillä yhteiskunnassa on haastavaa, kohdata toisiamme.

Miten poikkeustila vaikutti toimintaanne?

Iltakävelyllä -työpajat, videoteokset *Metsä* ja *Välitiloissa* sekä koko välivuoden teema nivoutuivat poikkeustilan tuntemuksiin ja niiden taiteeksi muuntamiseen. Toiminta toteutettiin etänä, ulkona tai digitaalisin tuotoksin.

Työpajojen siirrossa verkkoon oli alussa haasteita; asukkaiden yhteydet pätkivät, kaikilla ei ollut kokemusta nettialustojen käytöstä jne. Ihmisten motivaatio ja rohkeus osallistua taidetoimintaan oli osin innostunut, osin pandemia laitto epäroimään ja ahdisti.

Kolmannen vuoden *Pesula*-esitys tehtiin koronarajoitusten ehdoilla alkaen jo mukaan lähtevien asukas-yhteisöjen rekrytoinnista, esitykseen valmistavien työpajojen pitämisestä, talojen tiedottamisesta, harjoittelusta pihalla ja kerhohuoneissa päättyen lopulta kuuteen upeaan esitykseen, jossa yleisö seurasi turvavälein esitystä.

2. Hankkeiden vaikutukset alueisiin

Millä keinoin käynnistitte työskentelyn alueella?

Tutustumalla toimijoihin, osallistamalla alueverkostojen (Kannelmäessä ja Malminkartanossa omat verkostot myös lasten ja nuorten toimijoille) kokouksiin, jalkautamalla turuille ja toreille, tapahtumiin (taiteiden yö, vappukarkelot, Kannelmäen lasten lauantai), jakamalla julisteita ja flyereita, kertomalla aluelehdessä Tanotorvessa, alueen FB-ryhmissä jne. Kohtaamisissa vahvistui koko hankkeen teemaksi valittu elämänsäkaari.

Mitkä olivat tärkeimmät yhteistyökumppaninne alueella?

Kanneltalo, Asukastalo Renki, Kuntoutussäätiö, Kannelmäen ja Malminkartanon kirjastot, Tanotorvi, Kannelmäen seurakunta, Toimintakeskus Jenny, Kannelmäen palvelukeskus sekä yhdyskuntatyöntekijä Tuija Salovaara

Minkälaisia hyötyjä arvioisitte, että hankkeista syntyi alueelle?

Asukkaiden kiinnostus yhteistoimintaan ja itsensä kehittämiseen kasvoi samoin rohkeus osallistumiseen ja omaan tekemiseen. Hankkeesta syntyi runsaasti eri-ikäisten osallistujien välistä taiteellista jatkotoimintaa, mm. kirjoittaja Heikki Niskan ja muusikko Oliver Vierkensin runojen ja laulujen yhteistyö, Riika Virtasen ja musiikin säveltäjien yhteistyö sekä Aino Väisäsen ja Karolina Lamrothin aloittama ”pöytälaatikkotekstien vaihtarit”-kerho. Alueen perhepäivähoitajat nostivat päätään kulttuurin tarvisijoina (ei aina vaan päiväkodit) ja se huomioitiin. Malminkartanon katujen ”toisin näkemisestä” ja ”turvallisesta valtaamisesta” on tullut paljon hyvää palautetta ja rohkeutta toimia itse kaupunkiympäristössä. *Naapuripöytä*-tapahtumista syntyi uusia ystävyksiä. *Pesula* antoi valtavasti hyvää nostatusta Kannelmäen ja Kuninkaantammen alueille poikkeusajan keskellä jopa niin että, Kannelmäessä mukana olleen taloyhtiön pihalle kaavaillaan mm. kesäteatteria.

Hankkeen osallistujat ovat saaneet eväitä ja rohkeutta lähteä toteuttamaan omia juttuja alueella. Asukkaat järjestävät ensi keväänä yhdessä Työväenopiston ja Kanneltalon kanssa Kannelmäen iltamia.

Minkä neuvon antaisitte ”noviisijalkautujalle”?

Kannattaa lähteä liikkeelle matalalla kynnyksellä, avoimin mielin, uteliaana tutustumaan asukkaisiin ja toimijoihin, tutkimaan mitä alueelta puuttuu ja miten hanke voisi siihen vastata, hankkimalla taustatiedot alueesta (historia, toiminta, nykypäivä, tulevaisuus) ja perehtymällä myös demografisiin tekijöiden (ikä rakenne, sosioekonominen ja koulutustilanne jne.). Eveliina Heinonen: ”Tarttua aluetaitelijana siihen, mikä itseä liikuttaa ja kiinnostaa alueella, on se sitten jokin maantieteellinen lähtökohta, tai jokin tietty ihmisryhmä. Antaa alussa tarpeeksi aikaa tälle tutustumiselle ja suunnittelulle ja toisaalta hyvä myös lähteä rohkeasti heti tekemään, sillä tekemisen kautta tapaa ihmisiä, jotka alueen lopulta tekevät. Lisäksi kaikissa lähiöissä on aina ns. samoja piirteitä ja haasteita (ihmisten läheinen luontosuhde, alueen mainehaitta, alueella kohtia, jotka koetaan turvattomaksi päihteidenkäyttäjien vuoksi, maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien kohtaamattomuus), mutta miten löytää juuri tietyistä alueista se sen ominainen juttu, se on haastavaa mutta siihen haastaisin noviisit. “

3. Hankkeiden vaikutukset kohderyhmään/osallistujiin

Millainen suhde osallistujilla oli edustamaanne taidelajiin hankkeen alussa? muuttuiko suhde hankkeen aikana?

Suhde teatteriin on ollut melko neutraali, ei voimakkaita mielikuvia puolesta tai vastaan. Ylipäätään hankkeet henkilöityvät usein aluetaitelijoihin eikä niinkään Kansallisteatteriin. Tämä varmaan näkyi erityisesti nyt Kaarella-hankkeessa, kun hankkeen esityksiä tai osia ei tuotu teatterille (lukuun ottamatta *Ihme synttäreitä*, joissa taiteilijoina eivät olleet asukkaat). Osallistujat varmasti pitävät hienona asiana, että tulemme juuri Kansallisteatterista ja se on toki merkittävää. Tässä hankkeessa teatteri nivoutui vahvasti musiikin ja esitystaiteen piiriin (paljon musiikillisia konsepteja), ja koimme, että ihmiset yllättyivät siitä, miten esityksiä voi tehdä = mielikuva teatterin teosta oli ehkä perinteisempi. Monilla ei ollut kokemusta teatterista, itse asiassa vain yksi työpajoihin/esityksiin osallistuja oli tehnyt teatteria aiemmin.

Poikkeusaika toi toimintaamme paljon introvertteja kirjoittajia. Käsitys taidelajista ja teatterista muuttui kyllä monilla varmasti.

Onko osallistujilta kerätty palautetta? Jos kyllä, mitkä olivat keskeiset huomiot osallistumiskokemuksesta?

Palautteita keräsimme säännöllisesti työpajoissa keskustellen ja esityksistä myös kirjallisesti ja videoilla. Osallistujajaleisöiltä saimme paljon kiittäviä palautteita somekanavissa.

Kanssakulkijat-esitykset esiintyjien palautteita 2020 syksyllä:

"Projektista olen löytänyt itsestäni uusia puolia. Hirveästi iloa ja yhdessä on tekeminen on todella mukavaa. (...) Olen löytänyt itsestäni räppäriin, ja teen siitä varmaan vielä kokoelmankin.

Yllättäviä, hienoja isoja juttuja."

"Tuhatkertaa olen ylittänyt itsestäni. En koskaan ajatellut, että lähtisin tällaiseen esitysprojektiin. (...) Se on antanut hirveän paljon. Hyviä ystäviäkin olen löytänyt täältä."

"Kun korona lopetti kaiken, kaikki harrastukset, oli (tällä porukalla) tosi kiva silti tavata (etänä)."

"Projekti on antanut minulle todella paljon, se on pistänyt miettimään (omaa elämää) ja on tullut uusia ihmisiä, kivoja ihmisiä (elämään). Tämä on antanut todella paljon."

4. Vaikutukset omaan taiteenalaan ja organisaatioon

Ovatko hankkeet mahdollisesti muuttaneet käsityksiänne omasta taiteenalasta ja taiteen tekemisestä?

Eveliina Heinonen: "Koen, että kaikissa aluehankkeissamme olen saanut oppia joka kerta siitä mihin kaikkeen esittävä taide ja yhteisötaide voi taipua. Toki se on myös ydinosaamistani ja olen aina halunnut suuntautua yhteisötaidetta kohti, joten en osaa sanoa onko hankkeet varsinaisesti muuttaneet käsitystäni. Se on vahvistunut minulle taiteilijana, että myös esittävällä taiteella voi olla paikka kaupunkitaiteessa, mutta se vaatii usein pitkäjänteisempää työskentelyä kuin esimerkiksi yhteisökuvataide."

Anni Pellikka: "Ehkä monitaiteellisuuden tärkeys on korostunut ja itseäni kiinnostaa varsinkin kuvataiteen ja tanssin yhteistyö kaupunkitaiteessa. Koska yhteisöllinen taide on myös oman osaamisen keskiössä, ei varsinaisesti käsitys taiteenalasta ole muuttunut. Lähinnä esimerkiksi *Through the City* –konferenssin ja vertaistuen kautta mahdollisuudet ovat vielä avautuneet, kuinka yksinkertaisilla asioilla voi saada merkittäviä muutoksia aikaan. Alueilla konkreettinen toimitilojen vähyyks ja haastavat ulko-olosuhteet ovat tuoneet oman haasteensa taiteen tekemiseen, ja myös se on korostunut, ettei yhteisötaiteeseen vaadittavia taitoja ja työn haastavuutta arvosteta/tunnisteta taiteenalalla yleisesti."

Pirjo Virtanen: "Käsitys teatterista taidemuotona on kaikissa aluehankkeissa laajentunut ja ymmärrys taiteilijoiden ja alueiden asukkaiden, ns. tavallisten ihmisten kohtaamisen tärkeydestä on lisääntynyt."

Miten jalkautuminen alueelle on vaikuttanut omaan organisaatioon ja mahdollisesti sen käsitykseen ”yleisötyöstä”?

Kansallisteatterissa on vahvistunut sekä johdon että henkilökunnan käsitys hankkeiden olemisesta osa teatterin toimintaa ja niiden toteuttamiseen on osoitettu enemmän resursseja. Myös kiinnostus aluetoimintaan ja esityksiin lisääntynyt; teatterin johto ja muuta henkilökuntaa on seurannut hankkeita ja osallistunut esityksiin. Aluehankkeesta kerrotaan teatterin kaikessa viestinnässä, ohjelmistolehdessä, nettisivuilla ja somekanavissa. Aluetaidetoiminta nähdään tärkeänä ja keskeisenä osana Kansallisteatterin YTYÄ! Yleisötyöosaston toimintaa.

5. Määrälliset mittarit

Keräsittekö osallistuja – ja tapahtumien määrällisiä tietoja? jos kyllä, liittäkää tähän lukuja

Kaarella-hankkeessa järjestettiin 2019-2021 erilaisia tapahtumia yhteensä 200; työpajoja, kohtaamisia, esityksiä, asukkaita osallistavia konsepteja, laajasti levinneitä podcasteja ja videoita. Kolmen vuoden aikana hanke tavoitti n. 13 000 Kannelmäen, Malminkartanon, Hakuninmaan ja Kuninkaantammen asukasta ja toimijaa sekä muita aluetoiminnasta kiinnostuneita henkilöitä. Tarkempi tilasto löytyy lopusta liitteenä.

6. Lopuksi

Mitkä ovat olleet mielestänne hankkeen keskeisimmät opit? Entä hankkeen keskeiset onnistumiset? ja hankkeen keskeiset haasteet?

Eveliina Heinonen: ”Miten paljon tarvitaan aikaa ison projektin sisällä siihen, että kaikilla osallistujilla on olo, että he ovat esityksessä myös tekijöitä eivätkä vain osallistujia, ts. miten lisätä vielä enemmän asukkaiden tekijyyden kokemusta tiukkojen aikatauluraamien ja tuotannollisen paineen sisällä (tässä viittaa *Pesulaan*). Haasteena se, että miten pitää selkeys asukkaan näkökulmasta siitä mistä hankkeessa on kyse, kun hankkeen sisällä tapahtuu monia erilaisia asioita (esim. hankkeen ensimmäinen vuosi). Meillä on hankkeessa ollut ajatus eri sukupolvien kohtaamisesta eikä työtä ole suunnattu tietyille kohderyhmälle. Olen oppinut, että on mahdollisesti haastavampaa ja enemmän aikaa vievää tuoda eri taustaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä yhteen kuin esimerkiksi tuoda saman ikäisiä kaupunkilaisia yhdessä toimimaan. Toisaalta ajattelen, että se nimenomaan on ollut meidän hankkeen rikkaus, ja se on synnyttänyt kiinnostavia kohtaamisia mitä muuten yhteiskunnassa ei juurikaan tapahdu (esim. Oliverin ja Heikin yhteistyö). Onnistumisena voidaan mielestäni pitää myös sitä, että *Pesula*-esitys saatiin onnistuneesti toteutettua koronatilanteesta huolimatta. Esitys yhdisti eri-ikäisiä ihmisiä ja vaikka kohtaamiset eri yhteisöjen välillä (balettitanssijat, asukkaat ja pesumestarit) ei välttämättä ehtineet syntyä kovin syviksi, niin silti niitä syntyi.

Resurssien näkökulmasta yksi iso oppi on ollut se, että on hyvä keskittää hanke yhtä yhteistä tapahtumaan kohti kuten *Pesulassa*. Monta pientä osasta on tuotannollisesti haastavampaa, vaikkakin silloin mahdollisesti tavoittaa enemmän alueen ihmisiä, koska on enemmän toimintoja. Kysymys onkin, millaista osallistumista halutaan, paljon kontakteja ja lyhyitä osallistumisen muotoja vai syvemmälle meneviä ja pitkäjänteisempää sitoutumista vaativia?”

Anni Pellikka: “Hyvänä oppina selkeä teema-ajattelu hankkeen kaarena, joka kytkeytyy taiteilijan mielenkiintoon ja alueen todellisuuteen.

Hyvä pohjatyö ja selkeiden konseptien kanssa liikkeelle lähtö: esimerkiksi *Pesulan* kohdalla (josta luonnostelin ensimmäisen suunnitteluraakileen vuotta aiemmin), huomasin, että hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Ajan antaminen tälle.

Oppina tulevaan myös taiteellis-tuotannollinen reflektoinnin tärkeys hankkeen kaaren sisällä, että toimintatavat voivat kehittyä!

Yhtenä oppina itselleni oli myös selkeä konseptien kehittäminen, jatkossa pitäisin tästä ajatuksesta “yksi konsepti kerrallaan”, jotta toiminta pysyy hallittavana.

Hankkeen ensimmäisenä ja toisena vuonna tavoitettiin hyvin paljon ihmisiä, mutta tuotannollisesti ja taiteellisesti se on haastavaa ja kuormittavaa. Varsinkin, kun alueella toimii useampi toimija, on luvallista rajata ja keskittää toimintojaan niin, että ne ovat vaikuttavia ja rauhassa suunniteltuja - sillä muutoksia tulee aina .

Hankkeen keskeisimpiä haasteita olivat resurssien jakautuminen; enemmän taiteilijoita ja enemmän mahdollisuuksia, mutta samalla työtunneista kiinni pitäminen.

Haasteena alueen valtavuus ja rajaamisen haastavuus, tiedonkulku valtavalla alueella ja tilojen löytäminen toiminnalle, poikkeusajan luomat haasteet, kun ihmisiä ei saa konkreettisesti tavata ja etäyhteydet monille vieraita (taiteilijana päätyi etäyhteyksien help deskiksi), luonnollisesti etäajan kuormittavuus ja uusien yhteyksien luominen etäajassa -> aluehankkeessa kasvokkain kohtaaminen kaupunkitilassa on mielestäni tehokkainta toimintaa.”

Pirjo Virtanen: “Tarvitaan selkeä mutta tarvittaessa joustava suunnitelma mihin pyritään, mikä on tavoite. Tässä onnistuttiin pandemian aikana reagoimalla nopeasti. Ihmisten tavoittaminen ja sitouttaminen (*Pesula*-talojen etsinnässä ja lopullisessa valikoitumisessa kului aikaa). Tärkeää on myös suhteuttaa alueelta tulevien toiveiden runsaus hankkeen kokonaisuuteen ja resursseihin, sillä aluetaitelijat ovat teatterin osa-aikaisia tekijöitä erillisrahoituksella, vaikka teatterin oma panostus on kasvanut vuosittain.

Raportin laatiin joulukuussa 2021

Pirjo Virtanen, teatterikuraattori

Anni Pellikka ja Eveliina Heinonen, aluetaitelijat

Wilhelmina Sederholm, tuottaja

Liite 1.

Linkit

2019:

Ihme-synttäreiden traileri: <https://youtu.be/bmckY3-6ORk>

2020:

Koronakevään *Väliiloissa* musiikkivideo: <https://youtu.be/3EQXMaxr90A>

Kaarella-podcastit löytyvät teatterin Äänikanavalta:
<https://soundcloud.com/kansallisteatteri/sets/kaarella-podcast>

Metsä antaa odottaa monikielinen runovideo: https://youtu.be/bLcDH_DNpDM 2021:

Puhdistava esitys kerrostalojen pihalla -esityksen kooste: <https://youtu.be/vgu3IFRsTNU>

Kuvalinkit:

YTYÄ yleisötyön Instagram: https://www.instagram.com/kansallisteatteri_yleisotyo/

Pesula esityksen esityskuvat:
<https://www.flickr.com/photos/kansallisteatteri/albums/72157719261289708>

Liite 2.

Tilastot

Kaarella hankkeen osallistujatilastot 2019 - 2021	
2019	
Osallistujat yhteensä (meidän järjestämässä tapahtumissa ja yhteistapahtumissa)	1506 hlö
2020	
Osallistujat (työpajat + katsojat) yhteensä	1255 hlö
Podcastin kuuntelijat yhteensä 2020 (1.12.2020 mennessä)	1635
Välitiloissa videon katselut (Youtube + Facebook)	yli 6000
Metsävideon katselut (Youtube + Facebook)	n. 400
2021	
Osallistujat (työpajat + katsojat) yhteensä	1486 hlö
Kaikkiaan hanke tavoitti kolmen vuoden aikana	n. 13 000 hlö